

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

6. De cultu & veneratione sacrarum imaginum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Caput VI.

De cultu, & veneratione sacrarum imaginum.

Primo quaeritur, An Crux, & Imago Christi Domini, cultu latræ coli debeant? Quatuor sunt opiniones Doctorum, vt quidam asserunt: sed ex meo quidem iudicio videntur ad duas tantum reuocari posse, vt inferius dicam. Prima negat, ita vt iuxta hanc opinionem cultus latræ in Christum solum in Cruce, vel Imagine cogitatione, & recordatione contentum, tanquam in terminum referatur, Crux verò, & Imago tantummodo sit id, in quo, aut per quod Christum colimus, vt verum sit dicere non colere nos cultu latræ Crucem, aut Imaginē Christi, sed in Cruce, aut imagine ipsum Christū, cuius similitudinem Crux, vel imago refert. Neque huius sententiæ auctores inficiantur, Crucem, & Imaginem aliqua veneratione, honore, & cultu propriè esse colendam, cuius terminus proprius sit ipsa Crux, & Imago in seipsa, siquidem Crucem, & imaginem Christi osculamur, amplectimur, & religiose cōreclāmus, sed solum negant Cruci, & Imagini cultum latræ veræ, & propriæ, qui per imaginem tranfit ad exemplar, quod refert, vt ad terminum, & obiectum cultus. Huius fuisse sententiæ perhibetur Alex. p. 3. q. 30. ar. vltim. Duran. 3. d. 9. q. 2. Olcoth. in librum sapientiæ lectione 157. Mirandulanus in sua Apologia qua. 3. id hac ratione illi auctores conantur offendere, quia Crux, & quælibet alia imago referēs Christum quomodolibet accepta, etiam vt repræsentat, est res creata, semper enim à prototypo, & exemplari, qui est Christus, re ipsa distinguitur, vt res creata à Creatore, ergo cultu latræ coli iure non potest, nisi solum tantquam res, qua, vel in qua, vel per quam Christum ipsum, cuius similitudinem refert, colimus, & veneramur, id etiam probant ex septima Syno. Generali *Art. 7.* vbi in definitione fidei dicitur Definimus cum omni diligentia, & cura venerandas sanctas imagines & ad modum, & formam venerandas, & viuificantis Crucis dedicandas, & collocandas in templis. Et paulò pōst, quo scilicet per hanc imaginum pictarum inspectionem omnes, qui cōtemplantur, ad prototyporum memoriam, & recordationem, & desiderium veniant: illisque salutationem, & honorariam adorationem exhibeant, nō secundum fidem nostram, latræ, quæ soli naturæ diuinæ competit, sed quemadmodum typo venerandæ, & viuificantis Crucis, & sanctis Euangelij, & reliquis sacris oblationibus suffitorum, & luminarium reuenter accedimus. Idem habet Adrian. in libell. de imaginibus, quod extat tom. 2. Epistoliarum Pontificiarum, inter Epistolas Adriani in responsione ad reprehensionem 9. Idem in 7. Syno. gener. *Art. 3. Art. 2. Art. 6.* continetur.

Secunda opinio affirmat coli debere adoratione latræ, hoc est, eodem cultu, honore, & veneratione, qua colitur Christus, cuius est imago: ait enim, in Cruce, vel Imagine posse tria considerari: primum est, ipsa substantia signi, vel imaginis sua natura, & per se, quæ est materia, videlicet lignum, aurum, aut argentum, vel saxum: Et hac ratione non est capax venerationis, & cultus. Al-

rum est, figura, respectus, & ordo, quo signum, vel imago ad id, quod repræsentat exemplar, referatur: Repræsentans enim, & repræsentatum, tanquam relata se mutuo respiciunt: quo etiam modo Imagini cultus latræ minimè debetur, quia huiusmodi respectus, & ordo est aliquid creaturæ, re à prototypo & exemplari, qui est Christus, distinctum. Tertium est, Imaginem actū Christum ipsum referre, & repræsentare, & hoc modo, inquit, Caietanus 3. p. q. 25. ar. 3. cultus latræ est ei debitus. Ita, vt cultus tam ad Imaginem repræsentatam, tum ad Christum cuius similitudinem gerit, referatur: sed in Christo sistit propter ipsum, & tanquam in obiecto vltimo, in Imagine verò repræsentante terminatur, non propter ipsam, sed propter exemplar, quod refert, nec tanquam in obiecto, & termino vltimo, sed vt in proximo, & primo. Cultus igitur ad Imaginem tendit, nec in ea quiescit, sed per eam, & ex ea transfertur in id, cuius similitudinem refert. Et propterea Ecclesia cum Crucem venerat, & colit, eam salutat, & alloquitur, cum ait.

*O Crux aue spes vnica,
Hoc passionis tempore,
Auge pijs institium,
Resque dona veniam.*

Præterea: Aristoteles docet, eundem esse motū in imaginē, qui est in exemplar, cuius est imago. Et sancti Patres in 7. Synodo *Art. 7.* testantur eodem cultu coli imaginem, quo colitur id, cuius est imago, quoniam honor, & cultus imagini datus, tranfit ad prototypum, & exemplar, quod refert imago. Hæc sententia communi est Theologorum consensu recepta. Sic S. Thomas 3. p. q. 25. ar. 3. & 4. Alex. p. 3. q. 30. m. 3. ar. 3. §. 1. Bon. 3. d. 9. q. 1. q. 2. Richar. 3. d. 9. ar. 2. q. 2. & 3. Alber. 3. d. 9. q. 1. Palu. 3. d. 9. q. 1. Almai. 3. d. 9. q. 1. concl. 5. Marl. 3. q. 8. ar. 2. dub. 2. concilij 3. Mai. 3. d. 9. q. 1. Capr. 3. d. 9. q. 1. ar. 1. concl. 2. & 3. Caiet. 3. p. q. 25. ar. 3. & 4. & ceteri iuniores.

Tertia opinio est Gabriëlis asserentis in 3. d. 9. q. 1. ar. 2. concl. 5. cultum Cruci, & imagini Christi tribui definit, sed non esse latræ propriè, sed iam propriè, & latè, per analogiam quandam, & similitudinem. Nam sicut depictus homo est per analogiam, & similitudinem homo, sic Crux, & imago Christi est per analogiam Christus. Eodem argumento ducitur Gabriel, quod doctores primæ opinionis. Sed meo iudicio idem sentit, quod Durandus, & alij primæ opinionis auctores, non enim negant cultum latræ impropriè, & latè imagini Christi tribuendum.

Quarta opinio distinguit hoc modo: nam quædo imago colitur propter id cuius est imago, cultus est latræ: quædo verò colitur propter ipsam, quia est res quædam sacra, hoc est, sacris vrb' distincta, scilicet ad referendum, & repræsentandum id, cuius est imago, cultus est non latræ, sed dulæ: quia non propter exemplar, quod refert, colitur, sed propter sanctitatem quandam, quam habet in se, qua res est sacra, & sancta, hoc est, sacris vrb' dedicata. Hæc etiam opinio, quantum ego sentio, à prima non differt; quare duæ sunt tantum sententiæ, (vt initio quaestionis præmonueram) vna, quæ negat, cultum latræ, altera, quæ affirmat Latræ honorem, & venerationem Cruci, & imagini Christi deberi.

Tota hæc controuersia inde profecta est, quod in 7. Synodo Generali, quæ est Nicæna secunda, *cap. 7.* cum ex instituto contra Iconomachos disputaretur, de ueneratione, honore, & cultu sacrarum imaginum, definitum est, Crucem, & Imaginem Christi non coli cultu Latræ, sed alia inferiori honoraria ueneratione, quæ res sacræ coluntur, nimirum Codex Euangeliorum, & uasa sacræ. Ex quo perspicitur, cultum Latræ Cruci denegari. Synodus autem nõ loquitur de Cruce, uel imagine ex parte, uel ratione materiæ, sumptis; hæc enim ratione nullius cultus est capax: & tamé sacrosancta Synodus decernit aliqua honoraria ueneratione coli debere: ergo loquitur de imagine, ut refert, & repræsentat id, cuius est similitudo: Et cum neget cultum Latræ, quæ soli Deo, inquit deferuntur: cõsequitur, ut solum admittat cultum dulciæ Cruci deferendum. Et ex altera parte definit coli debere eam ueneratione, quæ coluntur ceteræ res sacræ, uasa sacræ, & sacri Euangeliorum codex. Ergo nõ loquitur de cultu Cruci debito propter id, cuius similitudinem refert, ac gerit: siquidem sacræ aliæ res, quibus Crucem comparat, non repræsentant, cum non sint imagines, uel signa, quamuis contineant, uel narrent res sacræ: ergo loquitur de Cruce prout est res quedam sacræ. Atque ita Synodus insinuat duplicem cultum Cruci deferri, Latræ propter exemplar, quod refert, & Dulciæ, propter eam sanctitatem quasi ei inherentem, uidelicet, eò quod sit factis, & sanctis uisibus in Ecclesijs destinata: At ex alia parte constans est Theologorum sententia imaginem eodem honore, & cultu, honorari, & coli, quo colitur id, cuius est imago: & id uidetur significare concilium Trident. *sess. 25. in decreto fidei de sacræ imaginibus*: & idem insinuat 7. Synodus. *cap. 7.* & in ea synodo sæpe dicitur, ad ipsum prototypum, & exemplar referri cultum imaginis.

Equidem difficile est primò tueri, quo pacto cultus Latræ Cruci, uel Imagini Christi Seruatoris nostri tribuatur uerè, & propriè: nam improprie, & late, & per analogiam, non est dubitandum. Deinde, difficile quoque est, explicare, quæ admodum Cruci duplex cultus debeatur, Latræ ob exemplar, cuius similitudinem refert, & Dulciæ ob sanctitatem, quæ ipsi inest, eò quod sit factis uisibus dedicata. Primum quidem dixi, difficile, quia Crux, & imago ex parte, siue ratione eius, quod habet in se, est aliquid creatum, id quod est perspicuum, nec eget ulla probatione: siue eam consideres ratione materiæ, siue ratione figuræ, & ordinis, siue ratione repræsentationis. Alterum quoque sua difficultate non caret. Etenim Crux, uel imago Christi per se ipsam uenerationis, & cultus capax non est, nisi ob respectum, & ordinem ad id, cuius similitudinem refert, ergo cultus Crucis cum nõ sit propter ipsam, sed propter id, quod refert, necesse est, ut sit vnus, & hic Latræ, uel Dulciæ, & non duo. Sicut cum quippiam eligatur propter finem, tota ratio eligendi est bonitas, quam accipit à fine. Nec enim aliquid proprie eligitur propter bonitatem suam. Aegrotus (Verbi causa) sumit potionem amaram, quæ propter sanantem eo ipso, quod uilis iudicatur, cõsuetur bona, cum tamé per se sit amara. Secundum aliquos igitur idem uidetur esse dicendum de hæc

tota controuersia, quod Philosophi ac Theologi de electione eius, quod est ad finem, & de ipsius finis intentione tradiderunt. Nam cum finis aiunt electio eligendi, id, quod est ad finem, vnus est actus, qui dicitur electio, qui actus terminatur in eo, quod est ad finem, id enim est, quod eligitur: Finis uerò non se habet tanquam aliquid, quod electionem terminet, sed potius, ut ratio qua eligitur id, quod est ad finem: Contra uero Intentiõ finis est vnus etiam actus, sed qui terminatur in fine, tanquam in eo, in quem uoluntas animum intendit, in id uerò quod est ad finem, non intendit uoluntas, sed est ratio, per quam in finem intendimus: Eodem modo, inquit, se res habet in ueneratione imaginis, & eius cuius similitudinem ipsa refert, ac gerit: semper enim vnus est cultus rei, sed ratione distinctus, cum colimus in imagine id, cuius ipsa similitudinem continet, tunc exemplar est id, quod colitur, & in quod cultus refertur: imago uerò est ratio, per quam cultus in prototypum transit. Cum uerò ipsam imaginem rursus ueneramur, tanquam materiam obiectam, & terminum cultus, tunc imago est, quæ colitur propter exemplar, quod refert, nihil enim habet imago in se, unde coli debeat, nisi ab ipso exemplari desumptum. Primus cultus, quem imago ad prototypum, & exemplar tradit, est, inquit, Latræ: secundus, qui ab exemplari in imaginem descendit, est Dulciæ: ac proinde duplici cultu, & honore Imaginem reueremur, & colimus: & propter exemplar, quod imago refert, & propter ipsam imaginem, quæ exemplaris similitudinem continet. Quia ratione motus, qui ab eo, quod est ad finem, tendit ad ipsum finem, est Intentiõ: & motus, qui à fine uenit in id, quod est ad finem, est Electio. Sed reuera cum nihil obstat synodus 7. Generalis, quando dicit Cruci, & Imagini Dei, non tribui cultum Latræ, qui soli Deo debetur, sed inferiorem honorem, de quo dicam inferius; mihi vnus tantum uidetur cultus Imagini debitus, idem nempe qui debetur exemplari; & is non propter ipsam, sed propter id cuius similitudinem refert. Cum rem aliquam uitæ, & animæ expertem piæ, & religiosè ueneramur, ac colimus, ut sacram honoramus: sacræ uerò est, aut quia continet re sacræ, ut uasa, altaria, templa: aut quia memorat res sacræ, ut codex Euangeliorum: aut quia refert, & repræsentat rem sacræ, ut effigies, & imago: aut quia est pars rei sacræ: aut cum re sacræ uerè, uel cogitatione coniungitur: aut aliqua alia ratione ad rem sacræ pertinet; unde fit, ut simul cum re sacræ eodem honore, & ueneratione colatur, ut fusiùs dicam.

Secundò quaeritur, An quemadmodum Crux cuiuslibet materiæ cultu Latræ digna est, sic etiam clauis, lancea, flagella, spongia, & corona spinea ex alia qualibet materia confecta, cultu Latræ coli debeant, S. Thomas 3. part. *quest. 25. artic. 4.* Respondet, Crucem ex qualibet materia constantem coli debere Latræ, quia eo cultu non solum Crux, qua Christus pependit, digna est, eò quod Christum tetigerit, sed etiam quatenus Crux est, hoc est, signum, & imago Christi in Cruce pendentis; at uerò cetera Dominicæ passionis instrumenta solum cultum Latræ merentur, quia Christi corpus tetigerunt: quare si in alia materia cõ-

stant, cultu latriæ coli non debent, quia non sunt signa, & imagines quæ Christum referant, & representent: sed sunt similitudines eorum instrumentorum, quibus Christus est Cruci affixus. **Obijciēs**, id vnum sufficere. **Respondeo**, minime, quoniam Crux alterius materiæ non colitur, vt signum illius, in qua Christus pendit, sed vt signum ipsius Christi in Cruce pendentis. Scriptura enim Crucem quamlibet Filij hominis signum appellat, quod in cælo, hoc est, in aëre, videndum prædixit Christus: at verò clauis, & lancea, alterius materiæ, nusquam in sacris literis signum Filij hominis appellantur; quare signa tantummodo sunt eorum clauorum, quibus Christus fuit Crucifixus.

Tertio queritur, An si alicubi nunc superesset aliqua portio sanguinis in morte Christi effusi, quam Christus rediuius non resumpserit, coli deberet latria? Ex his, quæ tradidit S. Thomas, 3. p. qu. 25. artic. 4. deducitur coli debere, quia etsi à Verbo diuino esset re ipsa distinctus, terigit tamen corpus Christi, vt si aliqui capilli eiusdem vspiam extarent, aut aliqua exigua particula carnis per circumcisionem ablata, cultum latriæ mererentur. Si queras, an caro, vel sanguis, qui aliquando prodigiose siue mirabiliter apparuit, aut apparere potest in sanctissimo altaris Sacramento ad Fidei confirmationem, latria coli debeat? Respondent aliqui, debere, quia vt minimum ea caro, vel sanguis representat tanquam signum, carnem, & sanguinem Christi. **Dixi** *Præmissum*, quia inter S. Thomam, & alios Theologos sunt duæ opiniones de huiusmodi carne, aut sanguine mirabiliter apparente S. Thomas quod. lib. 3. artic. 2. c. in 4. d. 54. question. 2. artic. 2. cum neget virtute Dei fieri posse, vt idem numero corpus simul in duobus locis consistat, negat quoque in 3. p. q. 76. artic. 5. eam carnem, vel sanguinem ex diuino miraculo apparentem verè, & propriè esse Christi, sed denuo creatum à Deo. Alij verò Theologi, Scor. Ocham, Gabriel, Maior in 4. d. 10. quia concedunt virtute, & potestate diuina idem corpus posse simul duobus in locis consisti, pari etiam ratione fatentur eiusmodi carnem, & sanguinem non ad longa tempora durantem, esse verè, & propriè carnem, & sanguinem Christi, virtute diuina duobus simul in locis consistentem, in cælo nempe, & in Sacramento altaris, vbi præter morem apparet: tamen si necesse, non est, vt sanguis caro, & ad breue tempus conspicua, sit verè, & propriè caro, & sanguis Christi, cum caro, creata diuinitus esse queat: si fuerit verè caro, aut sanguis Christi, coli debet latria si tamen fuerit denuo diuinitus facta, alium cultum solum meretur, vt res sacra: & hæc opinio videtur mihi magis rationi, & veritati congruere.

Quarto queritur: Quidnam de cultu sacramentorum imaginum Hæretici sentiant, & doceant, & quid Fides Catholica profiteatur? **Hæretici nostræ** tempestatis, Lutherani scilicet, & Caluini isti, primò docent, vsum imaginum quarumlibet esse e medio tollendum, præsertim è templis, & publicis locis, quia populus, (vt illi calumniantur) ignarus ac rudis imagines pro Deo, & pro sanctis celestis patriæ ciuibus, quorum sunt ima-

gines, colit. Deinde, argumentantur, omnem imaginum vsum, esse primo præcepto Decalogi prohibitum, atque damnatum. Exodi 20. vbi legitur: Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea, neque coles. **Tertio** aiunt olim Ecclesiam per trecentos ferè annos, tantummodo depingere cõsueuisse in Cœmeterijs, Templis, & alijs locis, historias aliquas veteris, & noui testamenti ad res gestas Patrum, & sanctorum hominum recolendas, & retinendas memoria, quia sicut in Scriptura diuina litterati, & peritiores præteritas legunt, sic in picturis tanquam in libris rudes, & ignari. **Quarto**, progressu temporis, aiunt esse introductas imagines Christi, Deiparæ, & sanctorum, non quidem, vt colerentur, sed vt essent ad memoriam rerum præteritarum, ad ornatum, & pulchritudinem templorum, & vt oblectarent animos intuentium, & eos moneant, & accenderent ad vitam, & mores componendos. **Postremò**, contendunt imagines Dei, & Angelorum nequaquam esse constituendas, quia spiritum picturæ, & imagines referre, & representare nequeunt. Hæc hodie Lutherani, & Calvinistæ pugnacissimè docent, & tuentur, extincitū videlicet, & sepultam iam pridem Iconomachorum hæresim ab inferis reuocant. Nam paulò post annum ab ortu Christi DCX. Leo Hauricus 111. Iconomachus Imperator Constantinopolitanus, vt referunt Paulus Diaconus, & Zonaras in vita ipsius, bellum nefarium sacris Imaginibus indixit, eaque è templis omnino tolli, & exuri iussit, cui successit paternæ impietatis hæres filius, Constantinus Quintus, Copronymus Imaginum etiam oppugnator, & euerfor impudētissimus. Ab anno verò DCCC. imperarunt Constantinopoli Leo III. Armenius, Michael Balbus, & Theophilus, vt testatur Zonaras, qui suis editis imagines prius abolendas curarūt. Eodem tempore, Ludouico Pio Caroli Magni filio Occidentis Imperium tenente, vt refert Ionas Aurelianensis, lib. 2. de cultu imaginum, vixit Claudius Episcopus Taurinensis, Felcis Vrgeliani Episcopi discipulus, qui imagines omnes, & Cruces è templis suæ diocesis sustulit: hi omnes vsum sacrarum imaginum funditus sustulere; & ideo Iconomachi vocati, hoc est, Imaginum oppugnatores: eò quòd Iudæorum, & Mahometanorum sententiam secuti, calumniabantur Catholicos tanquam Idolorum cultores: quam hæresim, teste Nicophoro lib. 16. hyst. Eccles. cap. 27. Xenaias quidam tempore Zenonis Imperatoris persuadere contenderat. Hanc hæresim plenam impietatis, temeritatisq; damnauit 7. synodus Generalis, quæ est Nicæna secūda cõtra Iconomachos coacta, & Concilium 8. Generale can. 8. & synodus Romana sub Gregorio III. Episcoporum ferè mille, anno Domini DCCXXXIII. iuxta Siebertū, & alia Romana sub Stephano III. anno DCCXLVIII. eodem auctore Sieberto, cuius meminit Adrianus I. in libro de Imaginibus ad Carolum Magnum. Item, Synodus Gentriacensis, sub Ludouico Pio Caroli Magni filio, anno DCCXLVI. vt idem refert Siebertus, & narrat Aimoinus in Annalibus Francorum, libro quarto, capit. 67.

Rhegino, & Ado Viennensis in *Chronico*; & tãdem synodus Tridentina *sessio*. 25. vbi de Inuocatione, Veneratione, & Reliquijs sanctorum, & sacris Imaginibus ita definiuit: *Imagines porro Christi, Deiparae Virginis, & aliorum sanctorum in templis praesertim habendas, & retinendas, esque debium honorem, & venerationem impertiendam. Non quod credatur inesse aliqua in his diuinitas, vel virtus, propter quam sine colenda, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia sit in imaginibus figenda, veluti olim fiebat a Gentibus, quae in Idolis suam spem collocabant; sed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quae illa representant. Ita vt per imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & sanctos, quorum illa similitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, praesertim verò secundae Nicenae synodi, decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum. Hæc synodus.*

Cæterum, Calvinistæ, & Lutherani sententiam Catholicam oppugnant: obijciunt enim Concilium Constantinopolitanum sub Leone III. Imperatore coactum, quod imagines non esse colendas, definiuit: synodum aliam Constantinopolitanam, sub Constantino Copronymo Imperatore: quod vtrumque refert Paulus Diaconus *lib. 21. & 22.* Concilium item, inquit, Francofordienſe damnauit 7. synodum, quæ imagines venerandas, & colendas decreuerat, vt narrat Ado Viennensis, Abbas Vipergeſis, Hincmarus, Auentinus, & Rhegino, & Aimoinus. Item, synodus Elbertina *can. 36.* definiit non esse adorandas: idem colligitur ex Irinæo *lib. 1. cap. 24.* vbi ponit inter hæreses Carpocratæ, & Gnostiorum, quod haberent, coronarent, & colerent imaginem Christi, & Pauli, & ex Epiphanio *heresi 79.* dicente hereticos esse, qui imaginem B. Virginis circūferunt: ex Ambrosio, qui in oratione de obitu Theodosij ait: *Helena Crucem inuenit, regem adorauit, nõ lignum vniuersum, qui est error Gentilium.* Hieronymo, qui *Daniel. 3.* ait: *Cultores Dei imagines adorare non debent.* Augustino, qui *lib. de moribus Ecclesie, cap. 34.* reprehendit sepulchrorum, & picturarum adoratores: item, obijciunt, quia serpentem æneum, à Mose factum, Ezechias Rex 4. Reg. 8. confringi iussit, eò quod à populo coli ceperat, præterea: opponunt Gregorium *lib. 7. epist. 53. & 109.* & *lib. 9. epist. 9.* vbi ait: *imagines non esse adorandas, & epist. 53.* dicit nos ante imaginem Christi, merito prosterni, illum tamen adorantes, quem per imaginem: aut natum, aut passum recordamur. Sed nihil hæc argumenta concludunt: quoniam Concilia citata: aut sunt penitus damnata, qualia sunt duo illa Concilia bula sub Leone III. & Constantino Copronymo Iconomachis: aut non habent certam, & Canonicam in Ecclesia auctoritatem: certè non docent id, quod Hæretici cõtendunt, eiusmodi sunt Francofordienſe, & Elbertinum, de quibus dicam inferius, & quatuor libri nomine Caroli Magni, editi contra sacras imagines. Patres verò producti solum docere volunt imagines nõ esse colendas pro Deo, sicut Gentiles Idola adorabant, & Iudæi æneum illi serpentem, paulò ante memoratum.

Quintũ queritur, An eodem cultu, & honore sint sacre imagines colendæ, quo sancti cæli ciues, quorum illæ typum, & figuram gerunt? Respondeo, quemadmodum paulò ante dixi, quosdam ita philosophari de cultu imaginũ sicut ele-

ctio, inquit, propriè eius est, quod est ad finem, ita vt in eo terminetur, tãquam in re obiecta, quæ eligitur, nihilominus tamè est etiam quodã modo finis; non quod finis eligatur, sed sit ratio, qua id, quod est ad finem, eligitur. Vnde electionem terminat id, quod est ad finem, quia est id, quod eligitur: finis vero non terminat, sed est ratio, qua aliud eligitur: vel est id, cuius gratia eligitur id, quod est ad finem. Contrã verò Intentio propriè est finis tãquam obiecti, in quod aliquis intendit: est verò eius, quod est ad finem, tanquã rei qua in finem intendimus, & proinde intensionem terminat finis, quia est id, in quod intendimus, id verò quod eligimus non terminat Intentionem, quia eo & per illud in finem intendimus. Eodem modo, inquit, cum sacram imaginem alicuius sancti in cælo regnãtis veneramur, honor, & cultus, aut potest terminari in sancto, quem imago refert, ac representat: aut potest terminari in ipsa imagine. Si terminetur in prototypo, & exemplari, ita vt illud exemplar sit id, quod terminat venerationem, & cultum, quia sit id, quod colitur, & honoratur: tunc talis est cultus, qualem postulat, & requirit exemplar, quod imago refert. Si sit imago Christi, est Latrã: si Deiparæ, Hyperdulix: si aliorũ sanctorum, cum Christo in cælo viuentiũ Dulix. Sed tunc propriè imago non est terminus cultus, & venerationis nostræ, quoniam eam non terminat vt id, quod colitur, & honoratur, sed est id quo, vel in quo, vel per quod colimus, & veneramur Christum, Deiparam, vel sanctos cū Christo cælum tenentes. Si verò cultus in imagine terminetur, ita, vt ipsa imago cultus, & venerationis sit terminus: Tunc, inquit, generaliter omnis imago honorari, & coli debet propter seipsam, quatenus est res quædam sacra, hoc est, sacris vñibus dedicata, videlicet ad referendum exemplar, sed is cultus, & honor Dulix est immo eo inferior, quoniã imago res quidem est vita, sensu, & ratione carens, sed sacra, hoc est, ad vñus sacras destinata, quia refert, & repræsentat rem viuam intelligentiam, & rationem, ac sanctitatem præditam, cuius imago similitudinem continet. Id verò eiusmodi probant exemplo: legatus Regis potest honorari eadè veneratione, qua Rex: sed tunc in legato Regem ipsum reueremur: quo modo etiã possumus legatum Regis alloqui, perinde ac si Regè ipsum alloqueremur. Sic enim in scripturis Angelus locũ Dei tenens loquebatur, perinde ac si ipse Deus loqueretur: Ego Dominus: Et homines cū Angelo loquebantur, ac si loqueretur cū Deo. Domine inquit, Moses, si inueni gratiã in cõspectu tuo. Potest itè legatus Regis honorari propter seipsam. Pari ratione, quælibet imago aliquid referens, & repræsentans duplici honore, & cultu digna est, & propter exemplar, quod refert, eodè scilicet cultu, quo id, cuius est imago: & alio honore propter seipsam, qui est cultus inferior eo, qui prototypo & exemplari deferretur, eã enim ex loco vili, & abiecto religiosè, & piè tollimus, honorificè tangimus, cõtrectamus, & mūdamus à puluere, & foribus, collocam⁹ in editiore loco, exosculamur, deniq; amplexamur, vt re quandã sacrã sanctis vñibus dedicatã. Si illis opponas: imago est res ratione, & intelligentiã vacans, ergo nullo cultu, & honore digna est. Itè, imago nõ colitur, nisi propter

exemplar, quod refert, ergo per se ipsam, vel propter se ipsam non honoratur, ac proinde duplici honore, & veneratione non colitur sed vno, videlicet propter exemplar. Respondent, imaginem, vt sacris vñibus dicatam esse rem sacram, & ideo honore, & cultu dignam per se ipsam, vt res sacra est, ac vt colitur eodem honore, quo exemplar, est id, in quo exemplar veneratur. Mihi tamen hæc non omnino, licet verosimilia putem, probantur: nullum enim cultum, & venerationem imago meretur propter se ipsam, sed propter id, quod repræsentat. Quare Imaginem, meo iudicio, vno tantummodo cultu, & honore dignamur, & eum ipsi tribuimus propter rem, cuius est effigies, & similitudo. Is verò cultus, vel est latrice si imaginem Christi colamus: vel Hyperdulæ, si sit imago Deiparæ: vel Dulæ, si sanctorum in cælo habitantium imagines veneremur.

Quæres, in quonam vltimo is cultus terminetur, & sistat? Respondeo, in prototipo, & exemplari. Quæres etiam, an in imagine quoque terminetur? Respondeo, imaginem esse sua quoque ratione terminum: nam sacram imaginem verè, & re ipsa exosculamur, amplectimur, honorificò tangimus, & tractamus, coram ipsa caput aperimus, genu flectimus, corpus inclinamus, procumbimus, eam salutamus. Hi religiosi sunt cultus, & honores, quos imagini damus ex religioso animi, & voluntatis affectu, per quem imaginem cum exemplari non re, sed cogitatione coniugimus, & sicut purpuram Regis honoramus cum Rege ipso re coniunctam, sic imaginem cum suo exemplari: non igitur imago est id, in quo cultus vltimò quiescit, & sistit, sed per quod cultus in prototypum trahit, & quo cultus ad exemplar ipsum traducitur. Nam synodus Tridentina sessione 25. definit sacris imaginibus debitum cultum, & venerationem impartiri, quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant: ita vt per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & sanctos cum Christo regnantes, quorum illæ similitudinem gerunt. Et idem prorsus habetur 7. Synodo generali *Act. 3. & 4.* Et propterea *Act. 7.* statuitur Crucem, & imaginem Christi, non Latria coli, sed inferiore cultu: inferiorem cultum appellat eum, qui imagini datur, quoniam Crux, & imago non est id, in quo cultus latrice vltimò sistit, id enim est Christus, sed est in quo, & quo, & per quod, & cū quo vna Christum veneramus, & colimus. Exosculor imaginem S. Petri, eam saluto, coram ipsa genu flecto, eam amplector, quia eam cum Petro cogitatione coniungo, ac si Petri ipsum exoscularer, amplecterer, salutarem, quia in sua imagine cogitatione, & repræsentatione contentum osculor, amplector, saluto.

Sextò quæritur, An Exod. 20. illis verbis: *Non facies tibi sculptile, &c.* Sit interdictus omnium imaginum cultus? Hæretici enim, Lutherani, & Calviniani contendunt penitus esse prohibitum: inter Catholicos autem, sunt duæ opiniones: prima est dicentium, illis verbis fuisse quidem eum Iudæis interdictum, propterea quod erant ad Idololatriam propensi, Christianis verò minime: quoniam non est iuris naturalis præceptum, sed

iuris diuini scripti, quod Christi morte abrogatum cessauit, quemadmodum & cætera præcepta, quæ iudicialia, & Cæremonialia vocantur: ita videntur sentire Alex. p. 3. q. 30. memb. 3. ar. 3. s. 1. Alber. 3. d. 9. art. 4. Bonau. 3. d. 9. ar. 1. q. 2. ad 1. Richard. 3. d. 9. art. 2. q. 2. ad 1. Palud. 3. d. 9. q. 1. ar. 2. Marfil. 3. q. 8. a. 2. ad 2. obiectionem contra 3. conclusionem. Henric. quodl. 10. q. 6. Secunda opinio hanc legem, ait, iuris naturalis esse, & nunc eam nos quoque tenere: quia omnia præcepta Decalogi sunt iuris naturalis. Sententiam verò præcepti huius esse, vt nulla imago, etiam veri Dei pro Deo colatur, ac si in ea re ipsa numen, aut diuinitas aliqua, aut virtus, & potestas inesser. Item, vt nulla imago siue effigies inanium deorum, & falforum honoretur Gentilium more, & proinde nõ sequi, vt imagines Dei, & sanctorum, propter id, quod referunt, coli non debeant: ita Beda in lib. de templo Salomonis c. 19. Lyranus, Cai. Exod. 20. v. Val. rom. 3. c. 152. Castrus aduersus hæreses, Verbo, imago. Ipse tamen in primam sententiam libentius inclinat. Vt enim tertium Decalogi præceptum: Sabbata sanctifices, continet aliquid, quod est iuris naturalis, & aliquid, quod est iuris diuini scripti: ita etiam primum mandatum partim constat ex iure naturali, nimirum: Non coles deos alienos; partim ex iure diuino scripto: Non facies tibi sculptile, hoc est, nullam statuam aut imaginem ad colendam facies etiam veri Dei.

Septimò quæritur, An in vetere Iudæorum populo aliquæ imagines colerentur? Quidam arbitrantur, quas Exod. 25. iussit Deus fieri imagines Cherubinorum super Arcam fœderis, coluisse Iudæos, vt testantur Beda in lib. de templ. Salomonis. cap. 19. & Damascen. lib. 4. de fide Orisbo. c. 17. & Numerorum cap. 21. Deus præcepit serpentem æneum in eminenti loco constitui, in quem omnes Israelitæ à serpentibus ignitis percussi conuerterentur oculos, sanaretur ab eorum moribus venenatis. 3. Reg. 6. & 7. depicti sunt Cherubini in templo, & constitutæ imagines bouum, leonum, & aliorum animalium sacrum aliquid referentium. Matth. quoque 22. constat Iudæos fuisse vfos numismate, in quo erat depicta Cæsaris effigies. Item. Exod. 31. & 35. probata est à Deo ars pingendi, & sculptendi: dedit enim spiritum suum, & sapientiam duobus viris, Beseleel, & Ooliab, vt multa pingent, & sculperent, quæ tabernaculum ornarent atque decorarent. Mihi tamen nullus videtur apud Iudæos fuisse cultus Imaginum, sed fidei tantum picturæ, & sculpturæ: tum ob ornatum, & pulchritudinem tabernaculi, vel templi: tum ob memoriam aliarum rerum, & ad Dei ipsius maiestatem, & gloriam magis declarandam. Nec enim puto Cherubinos fuisse ideo depictos sculptosque, vt colerentur, sed ob eam rationem, quam dixi, scilicet ob ornatum, & pulchritudinem tabernaculi, vel templi, & ad Dei maiestatem plenius ostendendam. Nec item illi Cherubini (vt hoc obiter tangam) erant effigies, vna quidè, quæ puerum referret, altera, quæ puellæ similitudinem gereret, quod sensere nonnulli sequuti Rabbinos: nec diuersorum animalium, quatuor capita & quatuor facies habentiu: sed fortassis erant effigies, in quatuor diuersis corporis partibus, similitudinem gerentes quatuor animalium: ita vt haberet manus, & faciem hominis, pectore vero

referrent

referrent Leoninas iugas: cōstarent, & quatuor alis aquilaram, quarum duabus volare videbantur, & duabus certam sui corporis partem contēgerat; crura verò, & pedes, bouinis pedes, & crura repræsentabant. Serpens æneus præterea nequaquam est diuino iussu in altum sublatus, vt coleretur à Iudæis, sed vt conspiceretur à cunctis, cuius conspectus à serpentinis eos moribus curaret Quamquam Cathar. in tracta, de adorati. Imaginum. cap. 2. & Sanderus libr. 1. de imaginib. cap. 3. putant eum fuisse propositū, vt coleretur à populo, quod probat auctoritate Bedæ loco citato, & Tertullian. lib. de idololatri. cap. 5. & August. lib. 3. de Trinit. ca. 10. Ceterum Patres solūm docent apud Iudæos fuisse imagines, & picturas, non tamen aiunt, eas solitas coli. Et lib. 3. Regum 6. & 7. constituta sunt bouum, & leonum imagines ad ornatum, & decorem templi, non ad cultum, & venerationem rei alicuius sacre, quam referrent, quo etiam modo in Principum aulis, & Regum palatijs depingi solent. Porro in numismate descripta erat Cæsaris effigies, tanquam probatæ monetæ signum, non vt imago, quæ coleretur: quod ipsum in nostra etiam monetæ obseruare licet. Denique, duobus illis artificibus perhibet Moyses datum esse spiritum Dei, vt multa depingerent, sculperent, & cælerent ad ornatum, & decorem tabernaculi.

Cap. VII.

Alia quæstiones de cultu, & veneratione sacrarum imaginum dissoluntur.

Primo queritur, An iure optimo in templis, & alijs in locis publicis imagines depingantur. Caluinus hæresiarcha, impius Iconomachorum asseda, non solum negat imagines rite in templis effingi, sed etiam inhiatur primis Ecclesiæ quingentis, aut saltem trecentis annis vllum fuisse vsum collocandarum imaginum in sacris ædibus, & in templis Christianorum. Quia in concilio inquit, Elibertino can. 36. sancitum est: *Placuit picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur.* Et Epiphanius in Epistola ad Iouannem Hierosolymitanum ait, contra scripturæ auctoritatem esse, quod in Ecclesia pendeat imago hominis. Et loqui videtur de imagine alicuius hominis in sanctorum numerum relati. Adrianus quoque Imperator, teste Lampridio in vita Alexandri Imperatoris, in gratiam Christianorum templum iussit extrui sine simulacris, sine imaginibus. Augustinus etiam in Epistola 59. scribit in templis Christianorum esse quidem vasa aurea, & argentea, sed non talia, quæ os habeant, & non loquantur. Ioan. vlt. Ioannes, non solum præcipit, vt abstineamus, siue custodiamus nos à cultu simulacrorum, sed etiam ab ipsis simulacris; appellat aurem Caluinus imagines sanctorum, Idola, & simulachra. Postremò, quia fieri, inquit, non potest, vt imagines in templis, & locis editis, ac publicis honorificè ponantur, quin etiam colantur, & adorentur, vt Deus.

Sed multa profecto hic commiscet, & confundit Caluinus: nam apertissimè ex Ecclesiasticis historijs constat iam inde ab Apostolorum tem-

poribus, depictas fuisse in templis imagines in tabellis, in velis, vasis, cubilibus, & alijs publicis in locis. Extat Roma Cœmeteria antiqua, in quibus erant propemodum innumera picturæ rerū gestarum, tum veteris Testamenti, tum Noui. Vnde 7. Synodus Generalis Actio. 3. & 4. multis veterum Patrum testimonijs, & antiquis historijs, & recepta ab Ecclesia traditione ab Apostolorum vsque temporibus deducta cōprobauit vsum sacrarum imaginum in templis, ob immortalitatem rerum præteritarum, ob imitationem, & exemplū, & ob rudium institutionem: atque ob id etiam in veteri Hebræorum populo Cherubinos depictos esse in Tabernaculo, & templo Salomonis legitimus. Falsum quoque est, quod Caluinus docet, in sacris voluminibus, aut Ecclesiasticis scriptoribus idem esse Idolum, & simulacrum, quod est imago. Idola enim, & simulacra, sacre pagine, & auctores Ecclesiastici nequaquam appellant imagines, sed figuras, & effigies, quæ pro dijs colebantur, aut figuras inanum deorū, quas stulti, & impij Pagani colebant, & venerabantur. Calumniam quoque Caluini est intolerabilis sanè, dignaque poenis debitis, eos, qui sanctorum imagines honorant, & colunt, id facere, quod Pagani idolorum cultores faciebant: quia Pagani, inquit, Idolis cultum non deferebant propter ipsa, sed propter exemplar repræsentatum in ipsis. At profecto Pagani Idola reuerabantur pro Deo, putantes numen aliquod, diuinitatem, aut virtutem ipsa verè in ipsis inesse, cum putarent res mirabiles ad idolorum præsentiam effici, & se cōsulentibus oracula, & responsa reddere. Neque verò tollendus est, aut reprehendus sacrarum imaginum vsum, quod vnus, aut alter erret in earum cultu, & veneratione: sed Christianis institutis imbuendi, & informandi sunt rudes, & ignari, ne errent in eo: videlicet ne eas colant, ac si in ipsis quippiam diuinum, & efficax lateret, neque propter ipsas, aut ratione materia, figuræ, aut colorum, sed propter ea, quæ illæ referunt, & repræsentant, quia earum honor, & cultus ad prototypum, & exemplar referunt. ad id verò, quod obiectum est ex concilio Elibertino, non est, quod dicamus, vt quidam Catholici respondent, patres in eo concilio conuocatos errasse: nam certè patres illi non veterunt simpliciter, ne imagines pingerentur in Templis, sed ne pingerentur in parietibus Temporum, & hoc quidem, quia solent imagines in parietibus depictæ deformari cursu temporis: immo tectorio exuto crustis id, quod est in pariete depictum, foedari solet. Ad auctoritatem Epiphani, respondeo, eum prohibuisse, quominus in templo profani hominis imago coleretur, & hoc dixit esse contra scripturam. Ad aliud ex vita Adriani desumptum respondeo, templum fuisse extructa sine idolis, & simulacris gentilijs, non sine imaginibus Christianorum. Ad Augustinum respondeo, eum solum improbare idola, & simulachra, quæ gentiles pro Dijs colebant; ac si in eis diuinitas, vel numen inesset re ipsa.

Secundo queritur, An citra errorem, Angeli depingantur in Templis, & alijs locis? Hæretici pernegant, ea ratione, quod spiritus villo colore, & figura exprimi nequeat. Sic enim rudis, & ignara plebs eos putat esse corporeos, pulchra facie,

& vultu